

UZASADNIENIE

Powodowie B. H. i M. H. wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. kwoty 43686,10 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu (tj. 12 lipca 2018 r.) do dnia zapłaty; ewentualnie o ustalenie nieważności umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. z dnia 30 maja 2007 r. zmienionej aneksem nr (...) z dnia 16 grudnia 2018 r., albo unieważnienie ww. umowy kredytu albo ustalenie nieistnienia umownego stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu. Nadto wnieśli o zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Uzasadniając żądanie, powodowie wskazali, że określonej w pozwie kwoty dochodzą tytułem różnicy, tj. nadpłaty, powstałej na skutek stosowania przez pozwanego klauzul niedozwolonych, dotyczących indeksacji kwoty kredytu udzielonego powodom na podstawie umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-habitat z dnia 30 maja 2007 r., a kwotą jaka byłaby pozwanemu należna przy wskazaniu, że zawarte w umowie postanowienia o indeksacji kwoty kredytu do franka szwajcarskiego są nieważne. Zdaniem strony powodowej zapisy umowy w tym zakresie stanowią klauzule niedozwolone, a co za tym idzie winny być pominięte przy ustalaniu wysokości zobowiązania powodów. Powodowie wskazali, że na dochodzoną pozwem kwotę składają się:

- kwota 29875,49 zł stanowiąca różnicę pomiędzy wysokością faktycznie zapłaconych rat, a wysokością rat, które faktycznie były pozwanemu należne, w związku ze stosowaniem przez pozwanego niedozwolonych klauzul umownych;
- kwota 13810,61 zł stanowiąca kwotę, którą powodowie spłacając raty kredytu zapłacili pozwanemu dodatkowo, w związku ze stosowaniem przez pozwanego zawyżonej marży kredytu na poziomie 2,15 %.

Co więcej, zdaniem powodów cała umowa zawarta przez strony jest nieważna i nie stanowi umowy kredytu w rozumieniu art. 69 ustawy Prawo Bankowe. Jest także nieważna w świetle art. 58 k.c. jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Ustosunkowując się do żądania, strony powodowej pozwany poddał w wątpliwość jego zasadność. W jego ocenie wytoczenie przedmiotowego powództwa stanowi próbę uchylenia się przez powodów od skutków zawartej z pełną świadomością umowy. Pozwany wskazał, że przez 10 lat obowiązywania umowy powodowie nie kwestionowali ważności jej zapisów. W okolicznościach, gdy kurs franka szwajcarskiego pozwalał im na obniżenie oprocentowania kredytu powodowie nie uważali aby zawarta umowa zawierała postanowienia niedozwolone wobec konsumenta. Pozwany zaprzeczył jakoby postanowienia umowy stanowiły klauzule niedozwolone, przy czym nawet taka ich ocena nie niweczy całego stosunku zobowiązaniowego ani też nie zmienia jego charakteru. Zaznaczył, że rzetelnie informował kredytobiorców o rodzaju zawieranej umowy i jej skutkach. Ponadto pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń powodów.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 30 maja 2007 r. w O. M. H. oraz B. H. (poprzednio: G.) (jako kredytobiorcy) zawarli z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. (jako kredytodawcą) umowę o kredyt mieszkaniowy N.-H. nr (...)07- (...) udzielony w złotych w kwocie (...) zł, na czas oznaczony do 1 maja 2047 roku, z przeznaczeniem na finansowanie przedpłat na poczet nabycia w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z siedzibą w O., przy ul. (...), lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w O. przy ul. (...) (§ 1 ust 1 i 2 Umowy).

W dniu 16 grudnia 2008 r. kredytobiorcy zawarli z kredytodawcą aneks do ww. umowy.

Zgodnie z brzmieniem umowy z dnia 30 maja 2007 r. nr (...)07- (...) zmienionej aneksem z dnia 16 grudnia 2008 r., kwota kredytu denominowanego po zmianie waluty, stanowi na dzień sporządzenia aneksu kwotę w złotych, stanowiącą równowartość (...) CHF, przy czym: ostateczna kwota kredytu po zmianie waluty zostanie określona po przeliczeniu według kursu kupna (...), podanego w Tabeli Kursów, obowiązującej w Banku w momencie zaewidencjonowania w systemie informatycznym Banku kwoty kredytu po zmianie waluty, tj. w terminie 30 dni od daty podpisania niniejszego aneksu; bank przesyła kredytobiorcy harmonogram spłat kredytu, w którym pisemnie informuje kredytobiorcę o kwocie kredytu, stanowiącej równowartość w PLN, zgodnie z kursem kupna (...) według Tabeli Kursów, obowiązującej w banku w momencie zaewidencjonowania w systemie informatycznym banku kwoty kredytu po zmianie waluty, a także o ilości oraz wysokości rat kredytu spłaty; zmian kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na równowartość kwoty kredytu w PLN oraz na wysokość płaconej przez kredytobiorcę raty kapitałowo – odsetkowej. (§ 1 ust. 1 aneksu)

Aneksem z 16 grudnia 2008 r. zmieniony został § 1 ust. 8, 9, 10 (...) i stanowił, że:

- oprocentowanie kredytu w dniu sporządzenia niniejszego aneksu wynosi 4,26667% p.a.,
- obniżenie marży Banku w okresie kredytowania wynosi 0,25 p.p,
- obniżenie obciążenia kredytem nieruchomości do poziomu nie przekraczającego 80% jej wartości wynosi 0,25 p.p.

§ 1 ust. 13 (...) otrzymał brzmienie: roczna stopa procentowa dla zadłużenia przeterminowanego w dniu sporządzenia niniejszego aneksu wynosi 29 % p.a..

Spłata kredytu miała następować zgodnie z harmonogramem spłat, o którym mowa w § 1 ust. 1 pkt. 2 (zmieniony § 5 ust. 1 (...))

Zgodnie z § 4 aneksu pozostała zapisy umowy o kredyt mieszkaniowy (...) numer (...)07- (...) z dnia 30.05.2007 r. pozostają bez zmian.

§ 2 umowy o kredyt mieszkaniowy (...) numer (...)07- (...) z dnia 30.05.2007 r. przewidywały wysokość pobieranych od kredytobiorcy opłat prowizji i opłat.

Zaś zgodnie z § 7 OWU, wysokość opłat i prowizji ustalana jest na podstawie Tabeli opłat i prowizji, obowiązującej w banku w dniu płatności. Prowizje pobierane są w złotych w równowartości kwot wyrażonych w (...). Do przeliczeń kwot prowizji z (...) na złote stosuje się kurs sprzedaży (...) według Tabeli kursów obowiązującej w dniu zapłaty prowizji.

Wyplata kredytu nastąpiła w złotych polskich w transzach na wniosek kredytobiorców. (§ 4 umowy)

Zgodnie z treścią § 1 ust. 3 OWU zmiana kursu waluty wpływa na wypłacane w złotych przez bank kwoty transz kredytu oraz na spłacanie w złotych przez kredytobiorcę rat kapitałowo-odsetkowych, zaś ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca.

Zgodnie z zapisami OWU w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej wysokość zmiennej stopy procentowej jest ustalana przez bank w oparciu o stopę bazową, która odpowiada stawce obowiązującej w ostatnim dniu roboczym przed uruchomieniem środków – w przypadku kredytów denominowanych w (...) 3M (§ 2 ust. 2 OWU).

W § 2 ust. 2 i 3 aneksu kredytobiorca zobowiązał się do uiszczenia prowizji za zmianę walut kredytu oraz złożenia przyjęcia oświadczenia o ryzyku kursowym oraz zmiennej stopie procentowej. Prowizja za zmianę waluty kredytu wynosiła 0,75% od kwoty przewalutowania przeliczona po kursie sprzedaży zgodnie z „Tabelą kursów walutowych (...) Bank (...) S.A.” z dnia zaewidencjonowania zmian w systemie informatycznym Banku wprowadzonych niniejszym aneksem.

§ 11 ust. 2-3 OWU stanowi, iż w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłacanej kwoty wyrażanej w walucie obcej. Do przeliczeń kwot uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

Natomiast zgodnie z § 13 ust. 7 OWU w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej:

- 1) harmonogram spłat kredytu wyrażony jest w walucie kredytu;
- 2) spłata następuje w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej,
- 3) do przeliczenia wysokości rat kapitałowo odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

Na rzecz powodów pozwany wypłacił łącznie kwotę 259488 zł.

(dowód: umowa k. 20 – 27v, OWU k. 28 – 32, aneks k. 33 – 34v, zaświadczenie k. 35 – 42 wniosek k. 189 – 190 , pismo k. 191 wniosek k. 192 – 194, wniosek 195 – 196, oświadczenie k. 197 – 198)

Pozwany jest następcą prawnym (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G..

(niekwestionowane)

Z tytułu spłaty zobowiązania zaciągniętego umową z dnia 30 maja 2007 r. o kredyt nr (...)07- (...), zmienioną aneksem z dnia 16 grudnia 2008 r., powodowie do dnia 2 kwietnia 2018 r. uiścili na rzecz pozwanego łącznie kwotę 116304,33 zł.

(bezsporne; ponadto: rozliczenie płatności kredytu 47 – 76)

Powodowie nie mieli możliwości negocjacji umowy ani aneksu. Pozwany bank przy zawarciu umowy posługiwał się wzorcem. Kredyt został wypłacony w złotych polskich. Powodowie nie są w stanie wyliczyć wysokości należnej raty kredytowej, ani określić wysokości pozostałego do spłaty kredytu, z uwagi na niewiedzę dotyczącą marży kredytu. Powodowie nie wiedzą w jaki sposób bank tworzył tabele kursów.

(dowód: zeznania świadków: Z. W. k. 431 oraz A. B. k. 449, zeznania powodów k. 449)

Pismem z dnia 26 marca 2018 r. powodowie wezwali pozwanego do:

- ustanowienia marży banku zgodnie z podpisaną umową tj. 1,15%,
- wyliczenia kwoty jaką bank w sposób sprzeczny z umową i aneksem pobrał od powodów przy okazji spłaty kredytu, stosując marżę 2,15%, zamiast prawidłowej 1,15%, a wcześniej 0,65%
- zwrotu bezprawnie pobranej kwoty z tytułu nieprawidłowo naliczonej marży.

(dowód: pismo k. 44 – 46)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Stan faktycznych w realiach niniejszej sprawy nie był w zasadzie sporny między stronami, jednak wyprowadzały one z niego odmienne wnioski. Sąd poczynił ustalenia na podstawie dokumentów przedłożonych przez obie strony, których wiarygodności nie budzi zastrzeżeń Sądu. Posiłkowo posłużono się również zeznaniami przesłuchanych powodów, którym Sąd dał wiarę w całości. Złożone zeznania były wzajemnie spójne, a w bezpośrednim kontakcie przekonujące.

Dla rekonstrukcji stanu faktycznego nie miały natomiast znaczenia zeznania świadków – pracowników pozwanego.

Za nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy Sąd uznał dowód z opinii biegłego. Okoliczności, na jakie miałyby zostać przeprowadzony, pozostawał bez wpływu na ocenę roszczenia zgłoszonego pozwem.

Powodowie opierali swoje roszczenia na dwóch zasadniczych podstawach, a mianowicie powołując się na nieważność umowy oraz dodatkowo powołując się na abuzywność poszczególnych postanowień umowy kredytowej.

Zgodnie z treścią art. 69 ust. 1 prawa bankowego, bank przez umowę kredytu zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych, a kredytobiorca zobowiązuje się do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu. Z kolei z ust. 2 pkt 2 wynika, że umowa kredytu powinna określać kwotę i walutę kredytu.

Treść przywołanych przepisów wskazuje jednoznacznie, że musi występować tożsamość pomiędzy kwotą i walutą kredytu, kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą jaką kredytobiorca zobowiązany jest zwrócić bankowi wraz z odsetkami, aby można było mówić o ważnej umowie kredytu.

W rozpoznawanej sprawie kredyt zgodnie z umową z dnia 30 maja 2007 r. udzielony był pierwotnie w złotych, natomiast w dniu 16 grudnia 2008 r. powodowie zawarli z pozwanym aneks do ww. umowy, mocą którego dokonano przewalutowania kredytu na franki szwajcarskie.

Z tytułu umowy zmienionej aneksem, do dyspozycji kredytobiorców została oddana kwota w złotych polskich i również kwotę w złotych polskich mieli oni obowiązek zwrócić. Co istotne, umowa nie przewidywała w ogóle możliwości wypłaty (oddania do dyspozycji) kredytobiorcy, wskazanej w umowie kwoty kredytu we frankach szwajcarskich, wskazanych jako waluta kredytu ani też możliwości spłaty (zwrotu) kredytu w walucie kredytu czyli frankach szwajcarskich. Umowa w takiej postaci nie spełnia wymogów umowy kredytu bankowego zdefiniowanej w art. 69 prawa bankowego, bowiem bank nie oddał do dyspozycji kredytobiorcy wskazanej w umowie kwoty 105368,38 CHF, lecz kwotę w złotych polskich. Z uwagi na charakter art. 69 prawa bankowego jako przepisu bezwzględnie obowiązującego, w takiej sytuacji umowę kredytu zawartą między stronami ocenić należy jako nieważną.

Umowa kredytu, będąca przedmiotem niniejszego postępowania, byłaby też nieważna gdyby uznać ją za umowę kredytu złotówkowego. Zauważyć bowiem należy, iż stosownie do treści art. 69 ust. 2 pkt 2 prawa bankowego, w umowie kredytu należy wskazać kwotę kredytu. Jeżeli traktować przedmiotową umowę jako umowę kredytu złotówkowego, to jedyną wskazówką dla ustalenia kwoty udzielonego kredytu jest ust. 1 pkt 1 § 1 aneksu umowy, gdzie stwierdza się, że ostateczna kwota kredytu po zmianie waluty zostanie określona po przeliczeniu według kursu kupna (...), podanego w Tabeli Kursów, obowiązującej w Banku w momencie zaewidencjonowania w systemie informatycznym Banku kwoty kredytu po zmianie waluty, tj. w terminie 30 dni od daty podpisania niniejszego aneksu.

Z powyższego wynika, że w dniu zawierania aneksu do umowy kwota kredytu była nieokreślona jednoznacznie, co uzasadnia stwierdzenie, że w umowie nie wskazano kwoty kredytu w złotych polskich. Faktem jest, że w obrocie występują umowy kredytu denominowanego do waluty obcej, a obecne brzmienie art. 69 ust. 3 prawa bankowego może wskazywać na akceptację dla takich umów ze strony ustawodawcy. Zauważyć jednak należy, że od profesjonalisty jakim jest bank należy wymagać, aby umowy kredytu denominowanego do waluty obcej formułował on w sposób zgodny z wymogami art. 69 prawa bankowego. Brak byłoby podstaw do uznania spornej umowy za nieważną z przyczyn wyżej przedstawionych, gdyby spełniała ona wymogi art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 prawa bankowego w zakresie zgodności pomiędzy kwotą i walutą kredytu wskazaną w umowie, kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą wykorzystanego kredytu podlegającą zwrotowi przez kredytobiorcę. Dla spełnienia powyższych wymogów, w ocenie tut. Sądu, wystarczającym by było aby umowa przewidywała oddanie do dyspozycji kredytobiorcy – według jego wyboru – bądź wskazanej kwoty kredytu w walucie kredytu, bądź jej równowartości w złotych polskich według kursu waluty ustalanego według szczegółowo wskazanych w umowie zasad i analogicznie przewidywała spłatę (zwrot) wykorzystanego kredytu według wyboru kredytobiorcy bądź w walucie kredytu bądź jej równowartości w złotych polskich według kursu waluty ustalanego według szczegółowo wskazanych

w umowie zasad. W takiej bowiem sytuacji spełnione byłyby wymogi wskazanych przepisów, a zastrzeżenie na rzecz kredytobiorcy prawa do wypłaty jak i spłaty kredytu w złotych polskich byłoby dopuszczalnym w ramach swobody umów dodatkowym postanowieniem. Charakter udzielonego kredytu jako denominowanego do waluty obcej nie determinował bynajmniej do formułowania umowy w taki sposób, jak uczynił to bank, a sprzeczność zapisów umowy – w zakresie wyżej wskazanym – z bezwzględnie obowiązującym przepisem art. 69 prawa bankowego czyni ją nieważną.

Niezależnie od tego, zauważając gruntujący się w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd o dopuszczalności zaciągnięcia zobowiązania kredytowego w walucie obcej (kredytu walutowego) z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w złotych polskich, Sąd doszedł do przekonania, że zasadnym było również rozważenie zasadności żądania pozwu także przy założeniu odmiennym, co z kolei obliguje do oceny ewentualnej abuzywności klauzul waloryzacyjnych zawartych umowie.

Jak stoi w art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.). W razie ustalenia abuzywności postanowień umowy, należało dodatkowo zbadać, czy postanowienia te dotyczyły głównych świadczeń stron. W takim dopiero bowiem przypadku umowa, jako sprzeczna z przepisami prawa, jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.). Do oceny zaś takiego postanowienia za abuzywne wymagane jest dodatkowo ustalenie czy jego treść nie jest jednoznaczna (art. 385¹ § 1 zd. 2).

Jeśli postanowienie umowy jest abuzywne, ale nie dotyczy głównego świadczenia stron, to postanowienie takie nie wiąże konsumenta a strony są związane umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.).

Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4 k.c.). Natomiast stosownie do art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

Przepisy te zostały wprowadzone do kodeksu cywilnego przez ustawę z dnia 2 marca 2000 roku o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271), w celu transpozycji do prawa polskiego postanowień dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: dyrektywa 93/13). Przepisy te stanowią rdzeń systemu ochrony konsumenta przed wykorzystywaniem przez przedsiębiorców silniejszej pozycji kontraktowej, związanej z możliwością jednostronnego kształtowania treści wiążących strony postanowień, w celu zastrzeżenia klauzul niekorzystnych dla konsumenta (klauzul abuzywnych).

Zgodnie bowiem z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG „nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumentów, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Zgodnie zaś z art. 3 ust.1 powołanej dyrektywy warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe jeżeli stają w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczną nierównowagę wynikającą z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumentów. Wreszcie w załączniku do dyrektywy stwierdzono, że przykładowym nieuczciwym warunkiem w rozumieniu dyrektywy jest umożliwienie sprzedawcy lub dostawcy według własnego uznania jednostronnej zmiany warunków bez uzasadnionego powodu wymienionego w umowie. Wobec tego klauzula zmiany oprocentowania kredytu w stosunkach z konsumentami, jeżeli ma być skuteczna, musi być nie tylko konkretna i przewidywalna oraz podlegająca kontroli sądowej co do okoliczności uzasadniających zmianę

oprocentowania, ale również opierać się wyłącznie na zmianach stóp rynkowych, nad którymi bank nie ma żadnej kontroli.

W tym miejscu wskazać należy, że ocena tych zagadnień była już wielokrotnie przedmiotem zainteresowania tak Sądu Najwyższego, jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

W świetle tego ugruntowanego już orzecznictwa wynika, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu "głównego przedmiotu umowy" w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004 r., I CK 635/03, nie publ., z dnia 30 września 2015 r., I CSK 800/14, OSNC 2016, Nr 9, poz. 105 i z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 79 oraz wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Á. K., H. R. przeciwko (...), pkt 49-50, z dnia 26 lutego 2015 r. w sprawie C-143/13, B. M. i I. M. przeciwko S.C. (...) sbank România SA, pkt 54, z dnia 23 kwietnia 2015 r. w sprawie C-96/14, J.-C. H. przeciwko (...) SA, pkt 33, dnia 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, R. P. A. i in. przeciwko (...) SA, pkt 35).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wciąż prezentowane jest stanowisko, że w przypadkach, gdy klauzula denominacyjna spełnia jedynie rolę wprowadzonego dodatkowo do umowy mechanizmu przeliczeniowego świadczeń pieniężnych stron, to nie współokreśla ona głównych świadczeń stron umowy kredytowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r. I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, nie publ., z dnia 14 lipca 2017 r. II CSK 803/16, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 79, i z dnia 29 października 2018 r., IV CSK 308/18).

Prezentowany jest jednak także pogląd przeciwny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019r., V CSK 382/18 (Lex nr 2771344), niepublikowane wyroki SN z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17 i z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18).

Również Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyraził stanowisko, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, ich usunięcie spowodowałoby bowiem nie tylko zniesienie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest związane bezpośrednio z indeksacją kredytu do waluty (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., D., C 118/17, pkt 48, 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

Za główne postanowienia umowy uznawane są zatem takie postanowienia (określane niekiedy jako "klauzule ryzyka walutowego"), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, R. P. A. i in. przeciwko (...) SA, pkt 37, z dnia 20 września 2018 r., w sprawie C-51/17, (...) Bank (...). I (...) Faktoring K. Z.. przeciwko T. I. i E. K., pkt 68, z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Z. D. przeciwko (...) Bank Hungary Z., pkt 48, z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank (...), pkt 44).

A zatem niewątpliwie postanowienia zawartej przez strony umowy tworzące tzw. mechanizm waloryzacji kredytu stanowią główne świadczenia stron.

Powodowie występowali w stosunkach z pozwanym bankiem jako konsumenci, a pozwany jako przedsiębiorca. Poza sporem jest również, że umowa została sporządzona na wzorcu banku, a jej warunki co do zasady nie były z powodami indywidualnie ustalane. Na podstawie zawartej umowy poprzednik prawny pozwanego miał wypłacić powodom kwotę w złotych polskich, określoną na 105368,38 CHF, przy czym zastrzeżono, że kredyt jest denominowany w walucie (...) według kursu kupna tej waluty, określonych jednostronnie przez bank, w bankowej tabeli kursów. Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej oraz marży banku. Kredytobiorcy zobowiązani byli

spłacać kredyt w złotych polskich, które podlegały przeliczeniu na (...), według kursu sprzedaży (...), określonego jednostronnie przez bank, w bankowej tabeli kursów.

Innymi słowy, w dniu zawarcia umowy poprzednik prawny pozwanego banku zobowiązał się oddać do dyspozycji powodów bliżej nieokreśloną kwotę w złotych polskich, która miała w dniu wypłaty odpowiadać równowartości 105368,38 CHF, przy czym ostateczną wysokość wypłacanej kwoty miał ustalać samodzielnie przez bank, w oparciu o ustalany przez siebie kurs (...), w samodzielnie ustalonym przez bank dniu.

W świetle ugruntowanego już orzecznictwa wynika, że mechanizm ustalania kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula która nie zawiera jednoznacznej treści, a przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną banku jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Określenie zaś wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron (zob. szerzej wyroki Sądu Najwyższego z 27.11.2019 r., II CSK 483/18, (Lex nr 2744159), z dnia 11 grudnia 2019r., V CSK 282/18 (Lex nr 2771344) z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14 (OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 (nie publ.), z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, nie publ., z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, nie publ., z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, nie publ., z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, nie publ., z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, nie publ., z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, nie publ.).

Uzależnienie warunków waloryzacji świadczenia od kompetencji silniejszej strony umowy, tj. banku powoduje, że klauzule takie kształtują prawa i obowiązki kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Odwołanie do kursów walut zawartych w "Tabeli kursów" obowiązującej w Banku oznacza naruszenie równorzędności stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego. Jednocześnie prawo Banku do ustalania kursu waluty nie doznaje żadnych umownych ograniczeń w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych. Swoista nierówność informacyjna stron, a w szczególności sytuacja, w której konsument dowiaduje się o poziomie zadłużenia ratalnego, już spłaconego w związku z podjęciem odpowiedniej sumy z jego rachunku jest nie do zaakceptowania w świetle art. 385¹ k.c. (por.m.in. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r., nr C - 26/13, sprawa Á. K., H. R. przeciwko (...), C - 26/13, pkt 75, z dnia 20 września 2017 r., R. A. i in. przeciwko (...) SA, C 186/16 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r. I CSK 1049/14 i z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17).

W okolicznościach niniejszej sprawy, nie sposób przyjąć by postanowienia umowne w części dotyczącej tak podstawowej kwestii jak wysokość zobowiązania były sformułowane w sposób jednoznaczny, a co za tym idzie zrozumiałe dla kredytobiorców (por.m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11, OSNC - ZD 2013, nr A, poz. 4, z dnia 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12, nie publ., i z dnia 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13, nie publ.).

Treść wyżej wskazanych postanowień umownych, oceniana przez pryzmat dotychczasowego orzecznictwa, z uwzględnieniem zeznań świadków oraz samych powodów nie pozostawia żadnej wątpliwości co do tego, że postanowienia te były i są niejednoznaczne, kształtują prawa i obowiązki powodów (jako konsumentów) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a jednocześnie nie będąc uzgodnione indywidualnie z powodami są niedozwolone (abuzywne) w rozumieniu ww. dyrektywy 93/13 oraz przepisów polskiego prawa (ww. art. 385¹ k.c.).

W razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyraża aktualnie pogląd, że utrzymanie umowy "nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia", co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Z. D. przeciwko (...) Bank Hungary Z., pkt 52 i z dnia 5 czerwca 2019

r., w sprawie C-38/17, GT przeciwko HS, pkt 43, por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134), wyrok SN z dnia 22 grudnia 2019 r. w sprawie V CSK 382/18).

Powyższe wskazania w zasadzie powinny prowadzić do stwierdzenia, że zawarta przez strony umowa jest nieważna z mocy prawa (art. 58 § 1 k.c.). Nie sposób bowiem przyjąć, że po wyeliminowaniu postanowień dotyczących głównych świadczeń stron może ona w dalszym ciągu obowiązywać.

Nie mniej jednak wskazać należy na fakt, że ww. dyrektywa 93/13, jak i przepisy krajowe wprowadzone w celu jej implementacji mają za zadanie w pierwszej kolejności ochronę konsumenta. Stwierdzenie zaś nieważności umowy, może niekiedy wywołać niepożądane skutki, nieporównywalnie gorsze dla konsumenta od faktu związania go umową zawierającą klauzule abuzywne. W przypadku bowiem stwierdzenia nieważności umowy, konsument taki może być postawiony przed koniecznością niezwłocznego zwrotu całej kwoty uzyskanej od banku. Unieważnienie bowiem umowy w całości „wywiera co do zasady takie same następstwa jak postawienie pozostałej do spłaty kwoty kredytu w stan natychmiastowej wymagalności, co może przekraczać możliwości finansowe konsumenta i z tego względu penalizuje raczej tego ostatniego, a nie kredytodawcę” (por. wyroki z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Á. K., H. R. przeciwko (...), pkt 80-84, z dnia 21 stycznia 2015 r. w połączonych sprawach C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, U. B. i C., pkt 33, z dnia 20 września 2018 r., w sprawie C-51/17, (...) Bank (...). I (...) Faktoring K. Z.. Przeciwko T. I. i E. K., pkt 60-61, z dnia 26 marca 2019 r., w połączonych sprawach C-70/17 i C-179, A. B. i B., pkt 56-58, z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank (...), pkt 48 i n.).

Ocena, czy unieważnienie umowy naraża konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, musi być dokonywana w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a nie w chwili zawarcia umowy (pkt 50), co oznacza, iż miarodajne są skutki, które rzeczywiście powstałyby, w okolicznościach istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, gdyby sąd krajowy unieważnił tę umowę, a nie skutki, które w dniu zawarcia tej umowy wynikałyby z jej unieważnienia (pkt 51). Stwierdził też, że konsument może zrzec się ochrony przed negatywnymi następstwami unieważnienia umowy w całości (pkt 55, 67), czyli obstawać przy tej nieważności, a wówczas zastąpienie niedozwolonej klauzuli również nie wchodzi w rachubę. Trybunał wyjaśnił ponadto, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, iż skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, w przypadku gdy strony umowy wyrażą na to zgodę (pkt 61-62) – por wyrok (...) z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank (...).

Skutkiem stwierdzenia „nieważności umowy” zawartej przez strony będą ujemne następstwa finansowe pozwanego. Jednakże priorytetem prawa unii europejskiej jest nakaz ochrony konsumenta. Rozstrzygnięcia, które wbrew woli konsumenta utrzymywałyby w dalszym ciągu umowę, pomimo stwierdzonej abuzywności jej postanowień i istnienia przesłanek jej nieważności, mogłyby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie sądów do ingerowania w treść takiej umowy wbrew woli konsumenta, żądającego stwierdzenia jej nieważności, przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców, stosujących wobec konsumentów nieuczciwych praktyki.

W przedmiotowej sprawie powodowie opierali swoje powództwo m.in. na zarzucie nieważności całej umowy kredytowej. Byli także świadomi konsekwencji powyższego, co potwierdzono w toku ich przesłuchania. Mając powyższe na uwadze, na podstawie poczynionych rozważań Sąd ostatecznie doszedł do przekonania, że w istocie umowa kredytu zawarta między stronami jest umową nieważną, a ponieważ wówczas stronom przysługuje roszczenie o zwrot świadczeń na jej podstawie czynionych, na podstawie art. 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i 2 k.c. zasądono od pozwanego na rzecz powodów kwotę 43686,10 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 12 lipca 2018 r. do dnia zapłaty, jako kwoty uiszczonej nienależnie przez powodów na rzecz pozwanego z tytułu umowy z dnia 30 maja 2007 r. nr (...)07- (...) zmienionej aneksem z dnia 16 grudnia 2008 r., (pkt I wyroku). Powodowie żądali tylko takiej kwoty, którą wylczyli w następujący sposób:

- różnica pomiędzy wysokością faktycznie zapłaconych przez nich rat, a wysokością rat, które były pozwanemu należne w związku ze stosowaniem niedozwolonych postanowień umownych (29875,49 zł)

- kwota stanowiąca nadpłatę wyliczoną przez powodów z tytułu zawyżonej marży kredytu (13810,61 zł).

Wskazać trzeba, że jeżeli niedozwolone postanowienie ma być uznane za nigdy "nieistniejące" (tzn. nieważne czy bezskuteczne, por. zob. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 kwietnia 2012 r., w sprawie C-472/10, N. H. przeciwko I. Z., pkt 40 i z dnia 30 maja 2013 r., C-397/11, Erika Jörös v. A. Magyarország H. Z., pkt 43; por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17, OSNC 2019, Nr 3, poz. 26), a bez niego umowa nie może być utrzymana w mocy, również umowę należy uznać za nigdy "nieistniejącą" (tzn. nieważną czy bezskuteczną ab initio albo ex tunc). Oznacza to, że świadczenia spełnione na podstawie tej umowy podlegają zwrotowi stosownie do reżimu zwrotu nienależnego świadczenia, co dotyczy także reguł przedawnienia wynikających z tych roszczeń.

Na kanwie tego stanowiska wypracowano w judykaturze pogląd, wedle którego z uwagi na zastrzeżoną dla kredytobiorcy-konsumenta możliwość podjęcia ostatecznej decyzji co do stanowania niedozwolonej klauzuli albo powołania się na całkowitą nieważność umowy także wtedy, gdy mogłaby zostać utrzymana w mocy przez zastąpienie klauzuli abuzywnej stosownym przepisem (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank (...), pkt 55, 67), należy uznać, że co do zasady termin przedawnienia tych roszczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji w tym względzie (co do tej decyzji por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-243/08, P. Z. przeciwko E. G., pkt 33-35, z dnia 21 lutego 2013 r. w sprawie C-472/11, (...) Bank (...) przeciwko C. C., V. C., (...) -88, pkt 27, 31, 35, z dnia 30 maja 2013 r. w sprawie C-488/11, D. A. B., K. G. przeciwko J. B., pkt 49, 52 i z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank (...), pkt 53-54, 66-67). Dopiero bowiem wówczas można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny (na pewne podobieństwo przypadku do *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia (por. art. 120 § 1 zd. 1 k.c.) (szerzej zob. wyrok SN z dnia 22 grudnia 2019 r. w sprawie V CSK 382/18).

W warunkach niniejszej sprawy oznacza to nie więcej jak tyle, że roszczenie zgłoszone pozwem ulega 6-letniemu terminowi przedawnienia przewidzianemu w art. 118 k.c., a liczonemu najwcześniej od dnia złożenia przez powodów takowego oświadczenia, co miało miejsce w treści pozwu.

W orzecnictwie oraz poglądach doktryny prezentowany jest również pogląd, zgodnie z którym bieg terminu przedawnienia roszczeń wywołanych ustaleniem nieistnienia stosunku prawnego miałby rozpocząć się z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

W rozpoznawanej sprawie, ustalenie który z przedstawionych poglądów jest wyłącznie uzasadnionym, pozostaje bez znaczenia, albowiem niezależnie od jego wyboru, uznać trzeba że roszczenie zgłoszone pozwem nie uległo przedawnieniu.

Nie można jednakże przyjąć w tej części stanowiska pozwanego, jakoby bieg terminu przedawnienia roszczeń miał rozpocząć swój bieg w okresie wcześniejszym. Zważyć trzeba, że dyrektywa 93/13 za cel stawia sobie ochronę konsumentów, sprzeczne z zatem z jej celami byłoby wywodzenie, że w przypadku świadczenia nienależnego spełnionego w wykonaniu nieważnej czynności prawnej, początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o zwrot świadczenia jest tożsamy z momentem spełnienia tego świadczenia, niezależnie od stanu świadomości spełniającego świadczenie, co do przysługiwania mu roszczenia restytucyjnego. Taka argumentacja prowadziłaby bowiem do sytuacji, w której konsument mógłby dochodzić zwrotu opłat uiszczonych na podstawie warunku umownego uznanego za nieuczciwy jedynie przez kilka pierwszych lat od podpisania umowy, niezależnie od tego, czy miał lub mógł mieć, rozsądnie rzecz ujmując, świadomość nieuczciwego charakteru tego warunku, to z kolei może czynić praktycznie

niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym korzystanie z praw przyznanych konsumentowi przez w/w dyrektywę 93/13.

Mając wzgląd na wynik procesu o kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 kpc. Jako że powodowie wygrali proces w całości na ich rzecz należało zasądzić ogół poniesionych kosztów procesu w ogólnej kwocie 4.634 zł, na którą składały się: opłata od pozwu (1.000 zł), opłata skarbową od pełnomocnictwa (34 zł) oraz koszty zastępstwa procesowego (3.600 zł).

SSR Elżbieta Zdunek – Szepietowska

(...):

1. odnotować;
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełn. pozwanego,
3. za 14 dni lub z apelacją;